

Afan Latić

KONJ SA DVA SRCA

Od ranog jutra Suljo je timario svog đogata i spremao se za put. Preko Savinbora i Kruščice čakom je stizao do Sušice, najvećeg peštorskog trgovišta stokom. Uzgred je prebiraio obaveze: Osmanu potjerati soli i gasa, Muharemu nišadora i duhana, Ahmet mi je dužan odavno.. Mejri u povratku donijeti brašna, ulja, kahve..

Na put je uvijek žurio i prije zore ustajao. Njegov težak i jak kašalj me često i iznenada znao probuditi. S prvim sabahom, Mejra je ispekla kahvu, kako joj muž ne bi časio ni časa. Jal' išao u Peć, Skoplje, jal' Pazar po robu, čibuk duhana i kahva kao da su od njega pravili nekog stranca ili nezvanog gosta koji je jedva čekao da krene... Pogled mu je nekako bivao drugačiji, dublji, oštiji, a uredno podrezani brkovi kao da su bivali još crniji nego što jesu i time pojačavali gorštačku siluetu. Unazad počesljana kosa, kao vodom polivena, odavala je sjaj zalizaka i na njima odsjaj prvog jutarnjeg sunca kroz prozor usamljene kuće na brdu, ali i još veći nemir u Mejrinim grudima. Kao da je slutila nešto crno i teško iz Suljovih očiju i povremeno zaturenih pogleda. Čula je da su ga žandari i onomad ispitivali.

- Mejrooooo.. čehre, jadna, čehre!

Mejra se blago osmjehnu, spusti glavu prema meni i pokri tjeskobu pitalicom:

- Šta mi ti je, šta je to, moj sinak: *Puna školja đaka, niotkuda vrata?*

- Ne znam, majko - pomislih, šta je to?

- Lubenica, sinak moj, lubenica...

Uvijek je davala odgovor brže no što sam ja mogao da ga smislim. Nije htjela da me muči, pomilova me po glavi i uputi se prema kući. Iza njenih leđa primijetio sam Sulja kako, spremajući konja, nešto sam sa sobom mrmlja.

*

- Dakle, Suljaga, ti tvrdiš da ne znaš ko je odnio Osmanu pištolj iz kojeg je kasnije pucano na državnog činovnika?

- Ne znam, komandire, to sam kazao i vašem žandar. U to

vrijeme nisam bio tu. Bio sam po robu u Skoplje. Vratio sam se prije mjesec i nešto.

- Veliš u Skoplje, gazda Suljo? Mjesec i nešto, kažeš? A, bogoti, kakvo je to Skoplje? Ima li Turaka u njemu? Ha ha ha ha.. A znaš li ti, Suljaga, da i kod nas ima Turaka? A? Ah ah ah ah ah ah ah.... Nego, Suljo, budi azim čovjek pa mi reci, ko je prodavao oružje? Hajde, da se ne lažemo sad, reci mi, *dina ti i imana!* Tako vi velite?

- Ama, ne znam, dina mi i imana. Da znam, rekao bih vam. Nisam bio tu kad se to dešavalo. Pitajte koga god hoćete. Jednostavno, kuća mi ga ne daje. Nisam od tog posla.

- Ne daje, veliš? Polako, daće, daće... Znaš, Suljo, znaš, nego skrivaš komite... A šta ako si iz Skoplja donio nešto oružja? Ali, neka, nema veze, Suljo... umjesto da mi sad ka' čovjek sve kažeš lijepo, niko ti više ne bi pravio probleme na carini sa robom... Ja sam mislio da si ti pametniji čovjek.. Em od ugleda, em na glasu, trebalo bi malo da pripaziš i na svoju čeljad... E, svaka ti čast, kako uspijevaš da imaš dvije žene u isto vrijeme! A bogoti, reči mi, svađaju li se oko tebe? Ha ah ha ah ah ah ah ah... Suljo, Suljo... malo ti je dvije žene, pa još i đogata sa dva srca... E, svaka ti čast, Suljo.. Idi sad i budi pametan Suljaga...

Tako je završen još jedan informativni razgovor sa žandarima. Od prošle godine ne prestaju da ga presrijeću. Sumnjiče Sulja da je dio zavjere protiv sistema, i da je glavni snabdjevač komitskih bandi od Pljevalja do Rugove. Zbog toga su ga često zadržavali na drumskim karaulama, pretresajući svaku stvarčicu, ne bi li našli bilo šta što bi ga iskompromitovalo. A znali su da je dobar trgovac, domaćin i ništa više. Upravo zbog ugleda kojeg je uživao među ljude, nastojali su ga pridobiti kao „saradnika“.

- Smutna vremena ne znaju za poštenje - pomisli Suljo i tupim koracima minu preko vrata žandarmerijske zgradice, jedva čekajući da udahne čistog vazduha. Nadao se da je ovo posljednje ispitivanje, kad ga neko trznu za rukav...

*

Mejra se pridiže od šporeta u kojem je već bila zapekla hljebove i iz susjedne prostorije donese mu manjerku koju je, kako je on pričao, njegov djed koristio još dok je bio u askerima sultana Abdulhamida

Drugog. Nasu mu mlijeka u nju i odmota vrelu kukuruzu iz karirane marame u koju je, činilo mi se, sve svoje tajne umotavala.

Kruneći čvornovatim prstima zlatnožute komadiće vrelog hljeba, Suljo se nakrivi prema meni i uz krotki osmijeh reče:

- Šta mi ti je, šta je to, sinak... - i ne završi pitanje, već zaroni kašiku i napade da hitro puni ogromna usta i proždrljivo guta podrobac. Pogledivao me je kao da ovlaš traži i pitanje i odgovor, a u stvari je završavao svoje, te se očas obrete na nogama teškim kao panjevi. Zabaci unazad ramena, kao dva čvora stoljetne bukve, i dugim korakom dohvati se vrata.

- Stani, Suljo, kud si navalio, jadan ne bio! - drhtavim glasom povika Mejra - Svaki put kad ovako kreneš zaboli me duša. Nije zort za mene, nosim i ovo dijete. Stani, or'o te ponio, niko te ne goni! Ne mogu da izdajanišem svu ovu muku!

On se šeretski s praga nasmija i reče otegnuto:

- Eeeeh... Mejro, Mejro... šta bih ja da mi tebe nije. Niti bih bio ovo što jesam, a da nje nije, ne bi me ni pola bilo. S tobom nije k'o s njom, niti je s njom kao sa tobom.

Slutila je da će joj ovo reći. Pitala se da li i njoj isto kaže kad dolazi od nje? S praga, uz teško Mejrino disanje, ugledah Orlov krš opkoljen maglom kao džin iz hićaja o zlim duhovima.

Kad god bih pogledao u tom pravcu nekakav jeziv strah bi me obuzimao. Samo se čula huka rijeke u daljini, graktanje vrana i šištanje borova što su razasuti kao ogromni vojnici. Možda se u njihovim granama kriju žandari što uhode moga baba, pomislih.

*

- Suljo, dobro me počuj! Ne počneš li sarađivati sa državnim organima, nećeš ti još dugo onog đogata sa dva srca jahati, besu ti dajem! Misliš da si mlogo pametan?!- prosikta kroz zube kao zmija omalecki Ćoso, za kojeg se vezuju mnoge nesreće u našem kraju.

Suljo ne htje ni da ga pogleda u lice, već trže rukav iz njegovih suvih prstiju i obrnu sokakom prema stočnoj pijaci koja se nalazila nedaleko od žandarmerijske stanice. Kovitlac misli i bijesa ubrzavao je njegov korak, pa kao u bunilu, priđe jednom starijem čovjeku koji je prodavao tele.

- Pošto ti je ova krava, domaćine?

- Aman, čovječe, ovo je još ispod krave. Ovo je, kao što vidiš, mladačno tele.

Suljo isuka svoj đuzdan i bez riječi izbroja nekoliko novčanica. Čovjek sav zabezeknut poče vikati:

- Aman, čovječe, jesi li ti pobenavio? Znaš li ti šta sve možeš kupiti za ovo?

- Hajde, hajde, ne rađa mi se sin svaki dan. Uzdravlje ti bilo! Deder mi je, ako Boga znaš, nemam ti puno vremena, hitam da robu isporučim.

- Bog ti dao, Suljo, svako dobro i još više - povika mu čovjek na odlasku. Suljo zgrabi konop iz ruke seljaka i počera tele preda se. Vrzmaju mu se u glavi pitanja žandara o đogatu sa dva srca, na kojem mu svi zavide, o živovanju sa dvije žene i sumnji koja se ne hladi, no ledi posred lubine. Pognuo se, utonuo u sebe, oklonjio brkove i ogromna ramena, bez glasa je ponavljao:

- Hej, medetilje...

*

Mejra ga je gledala sa divljenjem i nekom čudnom strepnjom, koja nikako da joj spadne s lica cijelo jutro. Oblaci ljubomore kovitlali su se oko njenog srca. Progonila je dubina pomisli da će svratiti onoj koju nikako nije mogla zamisliti. A morala je. Stalno joj je ona bila pred očima.

- Oooppaa... polahko, samo polahko... - hitro Suljo zajaha svog đogata.

- Hajde, ženo, ejvallah... s bismilletom, pa na put... Pripazi mi ovo mâla što imam, dok se ne vratim. A, i ti se ne naporiši previše, da mi to blago u lubini sačuvaš.

- Ne brini! Daće bog da sve prođe s melajćetima, Inšalah... De... na moj tahmin, ja m'lim da sam ti sve u bisage spakovala. Provjeri, ne bilo ti zahmet, da se ne bi vraćao opet.

- Hoću ženo, hoću... i čehre, ženo, čehre...

Đogat je to jutro bio miran kao nikad ranije. Suljo se nasmija i petama udari u oblinu đogatovog trbuha koji se istog momenta dade u galop.

- Ejvallah! Bogu na amanet samo - reče tiho Mejra. Suznih očiju, koje je brisala bijelom mahramom, držeći me za ruku, a drugom rukom je pridržavala napuhani stomak.

Gledali smo siluetu koja je polako kao tačka nestajala u daljini. Mejrin jelek orosiše suze, a ja se pripih uz njene dimije, misleći kako je Suljo najhrabriji čovjek kad sam ide kroz podmuklu Hučaljku. Zamakao je iza Crnog brda i Mejra se trže prema meni i kaza:

- Idi, moj sinak, donesi vode, a ja odoh ovo tele što je babo dotjerao jučer, da pohranim, pa da dušom dahnem.

Dok se voda slivala u testiju, slušao sam huk šume i žamorenje korita kod kojeg sam stajao, netremice zureći u tajnovitost Orlovog krša, kad se, kao grom iz vedra neba, prolomi: Toooh! toooh! Dva pucnja prosjekoše nebo. Htio sam da vrisnem, ali glasa nije bilo! U opanke mi se slivala mokraća, a noge nijesam umio da pomjerim. Kao kroz tmušu, vidio sam Mejru kako se uspravlja i lelekom zapljuskuje brda i doline. Košarica sa sijenom ispala joj je iz ruku i kotrljala se prema meni. Olovne noge popustiše i pođoh joj u očajnički zagrljaj da izbezumljeni jurišamo prema Crnom brdu.

*

Suljo osjeti oštar bol u vratu. Slutio je. Znao je. Samo je bilo pitanje vremena. Znao je da je posljednji razgovor vođen u stanici odudarao od prethodnih. Najavljeno mu je bilo. Ne mogavši da izdrži bol, previ se naprijed prema glavi đogata, držeći mu se za grivu, i tako okrenuše nazad prema kući. Kapljicama krvi ubilježeno je oko dvjesto metara, a onda se Suljo stropoštao ispod Salkove lipe.

Đogat je stao hrzati i šištati u pravcu odakle je metak došao. Suljo je zatvarao oči i šaputao molitvu da se ovo što prije završi. Dušmanin uvijek održi obećanje, pomislio je...

Zatekli su đogata, kažu, kako njuši svog gazdu i kako pokušava da ga okrene na leđa. Neki su se kleli da su čuli i njegov plač.

Ubili su mu jedno srce. Drugo nijesu. Drugo je i dalje kucalo u Mejrinom stomaku.

- Sve su nam drugo oteli - uzdahnu dedo, podižući ruke prema nebu, kao da molitvom hoće da nas sačuva od smutnih vremena, čemera i bijede sa kojom su se naše porodice dugo hrvale...